

Valkoinen peura

Den vita renen

Suomi 1952. **Tuotantoyhtiö:** Junior-Filmi.

Tuotannonjohto: Aarne Tarkas. **Ohjaus, kuvaus ja**

leikkaus: Erik Blomberg. **Käsikirjoitus:** Mirjami

Kuosmanen, Erik Blomberg – Kuosmasen aiheesta.

Kuvausassistentti: Olavi Tuomi. **Lavastus:** Osmo Osva.

Puvut ja naamiointi: Mirjami Kuosmanen. **Peruukit:**

Peruukkiliike Hannes Kuokkanen. **Musiikki:** Einar

Englund. **Laulut:** joiku ”*Pieni piika, Lapin lapsi, syntynyt oli*

hangelle...” (säv. Englund, san. tuntematon); vanha virsi

”*Matkamiehen mieli palaa määränpään kotihin*” (trad.,

san. Johan Olof Wallin, suom. Simo Korpela, sov.

Englund). **Äänitys:** Evan Englund, Taisto Lindegrén.

Pääosissa: Mirjami Kuosmanen (Pirita / Maarita, Piritan

äiti), Kalervo Nissilä (Aslak), Åke Lindman (metsänhoitaja),

Jouni Tapiola (poropaimen), Arvo Lehesmaa (Tsalkku-

Nilla, poppamies), Aarne Tarkas (sulhanen), Tyyne Haarla (vanhempi nainen), Kauko Laurikainen, herra Koskinen (miehiä kodassa), rouva Hyvönen (nainen kodassa), Pentti Irljala (puhemies), Evald Terho (Piritan isä), Heimo Lepistö (rikas äijä). **Ulkokuvat:** Inaro: Otsamo, Urupää, Kirkonkylän-Menesjärven maantie, Kaunispää, Hirvasjärvi, Rumakuru, Kiviniemen talo Törmäsessä, Pielpajärven puukirkko, Utsjoki: Paistunturi. **Studio:** SF-hallit (Liisankatu). **Kuvausaika:** 20.3. – heinäkuun alku 1952.

Ensiesitys: Turussa 18.7.1952 (Bio-Bio) – alkuperäinen levittäjä: Adams-Filmi – VET A-4089 – S – 2015 m / 73 min

Einar Englund kirjoitti orkesterisarjan Valkoinen peura, sarja musiikista samannimiseen elokuvaan, osat: 1.

Alkusoitto, 2. Tunturi, 3. Poroajot, 4. Surumarssi ja 5.

Finaali.

Valkoinen peura oli 38-vuotiaan Erik Blombergin ensimmäinen pitkän elokuvan ohjaustyö. Siitä tuli hänelle henkilökohtainen läpimurto ja suomalaiselle elokuvalla välitön klassikko. Tyhjästä Blomberg ei suinkaan ilmestynyt: hänellä oli takanaan ura huippuluokan kuvaajana 1930-luvulta lähtien (mm. Tulion, Orkon ja Tapiovaaran elokuvissa), lyhytelokuvien tekijänä ja mm. Tapiovaaran tuottajana 1930-luvun lopun Eloseppö-yhtiössä.

Tuntemattoman sotilaan, Donnerin, Jarvan ja Mollbergin jälkeenkin *Valkoinen peura* on yhä tunnetuimpia ja ihailluimpia suomalaisia elokuvia ulkomailla. Pelkän eksotiikan, outouden romantiikan tiliin tätä menestystä ei voi panna. Poikkeuksellisesta ja samalla yleismaailmallisesta elokuvasta on kuitenkin kysymys. *Valkoisen peuran* taruaines on kansainvälistä, tunnistettavissa eri puolilla maailmaa, samalla kun teos irratiionaaliselta perusidealtaan ja sadunomaiselta viritykseltään edustaa vastakohtaista pyrkimystä elokuvien valtaosan realistiselle suuntaukselle – edusti etenkin syntyäkanaan jolloin neorealismi eli vielä kukoistustaan.

Lapin-aiheinenokuva oli väikkynyt Blombergin mielessä jo 1930-luvun lopulta lähtien. Monet yhteiset Lapinretket Mirjami Kuosmasen kanssa olivat muovanneet lähestymistapaa, pelkistäneet esiin olennaisen Lapin lumosta ja sen kuvallisesta ilmaisusta. Valokuvaaja Eino Mäkisen kanssa Blomberg oli 1940-luvun lopulla tehnyt aiheesta lyhyitä dokumenttielokuvia (*Porojen parissa, Kultaa ja hiekkaa, Lemmenjoki*), mutta varsinaisen sysäyksen antoi Jack Witikan *Aila, Pohjolan tytär* (1951), jonka Blomberg kuvasi ja jossa Mirjami Kuosmanen näytteli pääosaa: molemmat kokivat yrityksen epäonnistuneeksi ja käynnistivät vastapainoksi oman Lapin-elokuvansa.

Kantavaksi ideaksi kiteytyi naisen muuttuminen peuraksi: noituus, joka puhkeaa määrättyissä olosuhteissa ja aluksi vasten naisen tahtoa, kunnes hän vähitellen ryhtyy käyttämään taikavoimaansa tietoisesti ja tuhoavasti. *Valkoinen peura* vangitsee Lapin taian ja tihentää monia pohjoisia taruaiheita tässä kauniin Piritan tarinassa. Tri Jekyllin ja Mr. Hyden lailla Pirita elää kaksoiselämää pimeyden ja valon, arjen ja taian välillä, vaimona ja noitana, lumouksessa josta vain kuolema kylmän teräksen kautta voi vapauttaa.

Blombergin elokuvan voima on myös siinä, miten hän irrottaa tarinan suoraan maisemasta. Toistuvasti Piritan kohtalo rinnastuu luonnonvoimiin, luonto elää mukana hänen draamassaan. Taivas hohkaa pahaenteisesti hänen syntymänsä hetkellä, lumipyry nousee hänen ensimmäisen muodonmuutoksensa aikana, kuu kumottaa pakottavana kirouksen iskiessä öisin hänen tajuntaansa. Päiväsaikaankin laakeat hanget näyttävät saavan uhkaavia varjoja. Elokuva välittää tunteen hallitsevan pimeyden ja hohtavan lumen, tulen ja jään, taivaan ja maan vastakohtaisesta ykseydestä, olemassaolon muodosta joka lähtemättömällä tavalla on merkinnyt tässä maisemassa ja tällä leveysasteella elävät ihmiset.

Ohjaajanakin Blomberg piti itseään ennen kaikkea kuvaajana, jolle valo oli työn olennainen elementti. *Valkoisen peuran* käsikirjoitus ajateltiin jo alun pitäen kuvina, kohtaukset mietittiin ja tavallaan myös leikattiin valmiiksi etukäteen. Niinpä *Valkoisessa peurassa* on aivan oma valonsa ja atmosfääriinsä, jonka Blombergin kameratyö,

Mirjami Kuosmasen näyttelijäsuoritus ja Einar Englundin musiikki välittävät tehoavana, sopivasti arvoituksellisena kokemuksena.

– Sakari Toiviainen